

פרשת נח

"בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית יִסַּד בַּיִת ה' בְּיָרֵיחוֹ זֶה:
וּבַשָּׁנָה הָאַזְזוֹת עָשְׂרָה בְּיָרֵיחוֹ בּוֹלֵל הוּא הַזֹּחֵדֵשׁ הַשְּׁמִינִי כָּלֵה הַבַּיִת לְכָל דְּבָרָיו וּלְכָל מְשַׁפְּטָיו
וַיִּבְנֶהוּ שִׁבְעַ שָׁנִים" (מלכים א, ו)

ליל שבת

אנו רגילים לאחל אריכות ימים בברכה- 'עד מאה ועשרים'. זאת מתוך הנחה שזהו מספר החיים המקסימלי שבו אדם יכול לחיות.

מהו המקור למספר 120 שנה? וכיצד זה שפעם (בפרשיות בראשית ונח חיו מאות שנים)?

יש הרוצים למוד את הנ"ל מתוך פרשתינו, שם נאמר:

"וַיְהִי כִּי הִחַל הָאָדָם לָרֵב עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּבָנוּת יִלְדוּ לָהֶם: וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הָנָה וַיִּקְחוּ
לָהֶם נָשִׁים מְכֹל אֲשֶׁר בָּחָרוּ: וַיֹּאמֶר ה' לֹא יִדּוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעַלְם בְּשָׂגֵם הוּא בָּשָׂר וְהָיוּ יָמֵיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה"

את הפסוקים הללו מסבירים כך. לאחר שראה הקב"ה את מעשי בני האדם המקולקלים, הוא הבין שאריכות ימים מרובה אינה ראויה, ולכן קיצר את ימי האדם ללא יותר ממאה ועשרים.

סברא זו לא מסתדרת עם כל כך עם פשט הפסוק (שמשמעו שהקב"ה נתן הסכים להמתין מאה ועשרים שנה לראות אם יחזור הדור למוטב) וכן עם העובדה שגם לאחר המבול היו שהאריכו ימים יותר ממאה ועשרים. (כדוגמת אבותינו- אברהם, יצחק ויעקב).

ההסבר ההגיוני יותר למספר מאה ועשרים הוא שנות חיי משה:
"וּמֹשֶׁה בֶן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בָּמָתוֹ לֹא כָהָתָה עֵינָיו וְלֹא נָס לַחַה"

אנו למעשה מאחלים לכל אחד שיחיה כמשה- עד מאה ועשרים באריכות ימים ובבריאות!

ולמניין ימי אנשי בראשית?

בניגוד למחשבה המקובלת שכל האנושות חיו מאות שנים, לריה"ל ולרמב"ם שיטה ייחודית!

"אבל מה שכתבה בו ה'תורה' ממדת ימי האנשים ההם - אני אומר, שלא היה הימים ההם אלא האיש ההוא הנזכר לבדו, ואמנם שאר האדם חיו הימים הטבעיים הרגילים. והיתה הזרות הזאת באיש ההוא - אם לסיבות רבות במזונו והנהגתו או על דרך המופת" (מורה נבוכים - חלק ב פרק מז)

כלומר, לפי שיטת הרמב"ם, רק אלו שנזכרו באריכות שנים, חיו מאות שנים. לעומתם, שאר בני האדם חיו חיים טבעיים. ולמה זה? מברר הרמב"ם, או מפני מה שאכל, או אורח חייו או נס!
כך גם מביא בהרחבה ריה"ל:

"לא חל הענין הא-לוהי כי אם על יחידים שאליהם עברה סגלה זו מאדם הראשון אדם הראשון זכה לסגלה זו. כי היה שלם בכל בלא יוצא מן הכלל. כי מה פגם אפשר למצא בשלמות יציר אשר יצא מתחת יד אמן גדל חכמה וכל יכול ונוצר מחומר אשר בחרו אומן זה לשם צורה שרצה בה לשלמות.

האיש הזקן בעולם

על פי גינס האיש הזקן בעולם נפטר בהיותו בן 115 באנגליה.

אך על פי תורתנו, מתושלח מחזיק בשיא. חפשו בפרשת בראשית, כמה שנים הוא חי?

זו לא היתה מניעה לא מצד מזג זרע האב ודם האם ולא מצד ההזנה והטפוח בשנות הינקות והילדות, ולא מצד השפעת האויר והמים וחבל הארץ. כי אדם הראשון בראו הא-לוה בתבנית איש שהגיע לסוף שנות בחרותו שלם בגופו ובמדותיו. ... נקרא אדם הראשון אצלנו בן א-להים וכל הדומים לו מזרעו נקראו בני א-להים. והנה אדם הראשון הוליד בני רבים אך מכלם לא היה ראוי לבוא במקומו כי אם הבל, כי רק זה היה דומה לו ומשהרגו קין אחיו מתוך קנאה שנתקנא בו על מעלה זו, נתן לאדם שת תחת הבל, ושת היה דומה לאדם, ולכן נעשה הוא לסגלת אדם וגרעינו. ואלו שאר הבנים לא היו כי אם כקלפות. וסגולת שת היה אנוש בנו, וכך נמשך הענין עד נח על ידי יחידים שהיו כגרעינים כלם דומים לאדם הראשון ונקראים בני א-להים. ולכלם השלמות בגוף ובמדות באריכות ימים בחכמה ובכשר המעשה ולפי ימי חייהם מונים אנו את השנים מאדם ועד נח וכך היה הדבר גם בדורות אשר מנח עד אברהם. ... סגלת שם שהיה סגלת נח שכן נפלו לו בירושה ארצות האקלימים הנוחים שבאמצעיתן נמצאה ארץ חמדה ארץ כנען היא ארץ הנבואה אך יפת יצא אל הצפון וחם אל הדרום. וסגלת אברהם מבין בניו היה יצחק, ולכן שלח אברהם את כל בניו האחרים מן הארץ המיוחדת ההיא ארץ כנען ואותה יחד ליצחק וסגלת יצחק היה יעקב ולכן הורחק עשו אחיו מן הארץ ההיא כי יעקב לבדו נמצא ראוי לה. אולם בני יעקב היו כלם סגלה כלם יחד ראויים לענין הא-לוהי ולכן היה להם המקום ההוא המיוחד בהתגלות הענין הא-לוהי לנחלה" (כוזרי מאמר א')

סיכום דבריו הנפלאים של ריה"ל:

א. באדם הראשון לא נמצא שום פגם- לא מצד תורשה ולא מצד הסביבה- שכן הוא יציר כפיו של הקב"ה. הוא נקרא בתואר 'בן אלוקים' והוא ראוי לקבל את השפע האלוקי.

ב. כך גם עברה ה'סגולה' הנ"ל מאב לאחד הבנים בלבד. ורק הם התברכו מתוך תכונותיהם המיוחדות בשלמות גוף, אריכות ימים ו'כושר המעשה'.

ג. עד שהגיעו בני יעקב שכולם היו ראויים להנ"ל.

ד. אך לא מספיקה רק התורשה, צריך גם את הסביבה. וזה רק בארץ ישראל מרכז העולם - ארץ הנבואה.

מתוך כך נלמד שככל שנדבק בארץ חמדה ובסגולתה המיוחדת נזכה גם אנו ל'ענין האלוקי' ולהתגלות השכינה.

לסעודת שבת

בפסוקים בראש העמוד הקודם, אנו רואים שהשלמה מלאכת בניין המקדש הסתיימה בחודש 'בול' הוא החודש השמיני, הוא מרחשוון.

בפועל, לא התקיימה חנוכת המקדש עד 'ירח האיתנים'- חודש תשרי. כמעבר לכך ש'לשכנו תדרשו ובאת שמה' היא מצווה. יש כאן גם הבטחה.

"משנעשה הבית בירח בול נעשה נעול י"ב חדש והיו הכל ממלמלים על שלמה לומר לא בנה של בת שבע הוא היאך הקב"ה משרה שכינתו לתוך מעשה ידיו. והקב"ה חשב לערב שמחת בית המקדש בחדש שנולד בו אברהם, בירח האיתנים זה חדש תשרי ולמה קורא אותו ירח האיתנים שנולד בו אברהם שנאמר משכיל לאיתן האזרחי. וכיון שנפתח בחדש מועדות והקריב הקרבנות וירדה האש אמר הקב"ה עכשיו נשלמה המלאכה שנאמר ותשלם כל המלאכה, ועל זה נאמר עמקו מחשבותיך. וכן אתה מוצא במלאכת המשכן, א"ר חנינא בכ"ה בכסליו נגמר מלאכת המשכן ועשה מקופל עד אחד בניסן, כמו שכתוב ביום הראשון באחד לחדש תקים את משכן, והיו ישראל ממלמלין על משה לומר למה לא הוקם מיד שמא דופי אירע בו והקב"ה חשב לערב שמחת המשכן בחדש שנולד בו יצחק, ומעתה הפסיד כסלו שנגמרה בו המלאכה אמר הקב"ה עלי לשלם, מה שלם לו הקב"ה חנוכת חשמונאי, וכן מרחשון עתיד הקב"ה לשלם לו. (ילקוט שמעוני מלכים א - פרק ו - רמז קפד)

תקציר המדרש:

כמעט שנה שהיה המקדש מוכן לעבודה, אך לא שרתה עליו שכינה. מחודש מרחשוון ועד חודש תשרי בשנה הבאה. דבר זה יצר קטרוג על שלמה המלך, שזכותו וזכות אבותיו (ואמו) אינם ראויים שתשרה שכינה במעשה ידיהם. לקב"ה היו תוכניות אחרות. הקב"ה המתין להשראת השכינה בחודש שבו נולדו איתני העולם – האבות, בחודש תשרי.

כיוון שחודש חשוון הפסיד את הזכות להיות החודש שבו נחנך המקדש, הבטיח הקב"ה שהוא עתיד לקבל את שכרו. זאת בדומה לחודש כסלו שקיבל את שכרו בחנוכת החשמונאים לאחר שהפסיד את זכותו לטובת חודש ניסן. אם כן. כל שאנו צריכים זה לצפות לחג שיחזור ויופיע במרחשוון.

לסעודה שלישית

רָצִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה פְּצוּזֵי רֵנָה וְצִהְלֵי לֹא זֹלָה פִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוּמְמָה מִבְּנֵי בְּעוֹלָה
אָמַר ה': הַרְזוּיָבִי מִקּוֹם אָהֳלָךְ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יִטּוּ אֶל תַּזְשִׁכִּי הָאָרֶזִי מִיַּתְרֶיךָ
וַיִּתְּרֶיךָ זִזְקִי:"

האמת היא, שאין צורך להוסיף על הפסוק השני המופיע בהפטרה. 'יותר מזה אנחנו לא צריכים...'
בהמשך מופיע פסוק מדהים נוסף: "ברגע קטן עזבתך וברחמים גדלים אקבצך: בשצף קצף הסתרתי פני רגע
ממך ובחסד עולם רחמתיך אמר גאלך ה':"

"ואמר אחר כך ברגע קטן עזבתך וברחמים גדולים אקבצך בשצף קצף הסתרתי פני רגע ממך ובחסד עולם
רחמתיך. מקודם אמר אקבצך לשון עתיד ואחר כך אמר רחמתיך לשון עבר. הענין הוא.. ששיעור הרגע הוא
פחות הרבה יותר שאי אפשר לומר בו כלום ולזה נקרא רגע קטן. (ולעומתו יש גם רגע, שהוא צת זמן). והוא על
פי שאמרנו ליישב קושית הריטב"א על הגמרא (יומא נ"ד ע"ב) בשעה שנכנסו אויבים להיכל ראו כרובים מעורין
זה בזה הלא אמרו (ב"ב צ"ט). שבזמן שאין עושין רצונו של מקום פניהם לבית. ואז הלא היו אין עושין רצונו של
מקום. ואמרנו שכל זמן שלא נכנסו האויבים לא האמינו שיחרב וברגע שראו שנכנסו תיכף הרהרו כל ישראל
תשובה בלבם ונקראו תיכף עושין רצונו של מקום ולכן היו הכרובים מעורין... וזוהו ברגע קטן עזבתך שברגע
קטן הזו (רק אז) היה עזובה ממש. אבל גם זה היה לטובה כדי שישתעף מזה שיהיה וברחמים גדולים אקבצך
שהקיבוץ יהיה ברחמים גדולים, היינו רחמים פשוטים בלא טעם. ואחר כך אמר בשצף קצף פירוש במעט קצף
(כפירוש רש"י) הסתרתי פני רגע ממך... אבל כאן יהיה חסד עולם וזה היה המכוון בהשצף קצף. וזה הוא
התנחומין בגלות שאף שאנחנו בגלות כבר יותר מ"ח מאות שנה וכי זה הוא רגע קטן. אך התנחומין הם
שהעזיבה היה רק רגע קטן והשצף קצף והסתרת פנים רגע כמימריה אבל הוא בחסד עולם שהוא לטובה כדי
שיהיה הגאולה לעולם חסד עולם ואף כשהם בגלות באמת השם יתברך מנהג את ישראל" (פרי צדיק)

הסבר בקיצור נמרץ: העזיבה היתה 'ברגע קטן' - כלומר לפחות משניה. וזה הספיק לגרום לנו לחזור בתשובה
ולהרגיש כמה אנו צריכים את גילוי השכינה. ולכן כבר בחורבן - נראו הכרובים מעוררים זה מול לזה. (אבל אחרי בית
ראשון הקב"ה גם חזר ל'קצת זמן'.) ולכן אח"כ היה הסתר פנים ל'רגע' - שזה רגע קצת יותר ארוך - עד ימינו. אבל
כל זה כדי שהחזרה תהיה לעולם!

חידה:

- א. מתי עוד קוראים את ההפטרה הנ"ל. מדוע?
- ב. איזו עוד חכם חי 120 שנה?
- ג. איפה יש 120 במקדש (שתי מקומות)